

СТАНОВИЩЕ

От проф. Божидар Бончев

Катедра „Керамика и дизайн на порцелан и стъкло“

За представения от докторант Теодор Горанов, дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на тема:

„Техника и технология на витража в православната иконография“

С научен ръководител доц.д-р Васил Харизанов

Дисертационният труд „Техника и технология на витража в православната иконография“, представен ни от докторанта Тодор Горанов, разглежда една на пръв поглед позната тема в историята на витража и по специално въвеждането му в църковната архитектура. Подхода който докторанта използва сравнявайки православната традиция със западно европейската, го прави интересен и намира нови гледни точки разкриващи и допълващи, както разбирането на религиозните ритуали и традициите в свещенослужението така и символното значение на канона в иконографията и архитектурата на църковните сгради.

Дисертационният труд се състои от увод, три глави, библиография и две приложения. В първа глава докторантът Тодор Горанов проследява появата на витража в църковната архитектура в исторически план и изследва развитието му както в католическата традиция така и в източноправославната ,като ясно се дефинира ролята и значението на двете начала. В работата си той изчерпателно проследява и обяснява символното значение на цвета и композициите в църковния канон. Дисертантът систематизира своите наблюдения, като извежда като характеристики на православния витраж следното: „Художникът рисува не самия предмет, а идеята за него, изобразява пропорциите на фигурите, определя

общия вид и израз на лицата на светците (художествена деформация, външността на отделните светци и позата им, цветовата палитра, обратна перспектива, опростена светлосянка, отсъствието на втори план, тоест вторият план е плосък, както в иконите, разномасщабност (изменение на фигурата само по размер на задния план, витражът да е извън времето и пространството“.

Като основна отлика на православния от католическия витраж се очертава изобразяването на предмета и фигурата в православния витраж, предимно плоскостно по подобие на иконата, докато в католическия предимно анатомично и с използване на перспектива. Сравняват се архитектурата на православния и католическия храм като се акцентира на монументалния характер на последния, което предопределя ролята и значението на витража в него.

Във втора глава са разгледани, витражи създадени в различни времеви периоди от художници работили за храмовете в България. Под формата на интервюта и документация са изследвани работата на Ангелина Павлова и Светлин Русев за църквата „Свети Кирик и Юлита“, гр. Баня.

Витражите създадени от Даниел Йорданов за Храм „Св. св. Кирил и Методий“ гр. Бургас.

Андрей Янев витражи за Параклис „Свети Григорий Богослов“. Витражните пана в храм паметник „Александър Невски“ изпълнени от студентите от НБУ, от специалност „Съкло в Дизайна и Архитектурата“, степен магистър като дипломна работа под ръководството на доц. Константин Вълчев.

Витражи на Лъчезар Дочев в Катедрален храм „Света Троица“ – Русе.

Катерина Попова витражи в Църква „Свето Рождество Богородично“ жк. Лагера, София.

Венелин Фотев и Ева Димитрова витражи в Храм „Св. Атанасий“, Бургас.

Във втората част на главата са разгледани витражите от руската православна традиция, а именно – Исакиевска Катедрална Църква в Санкт Петербург, както и гробницата на Романови в Петропавловската крепост, където се намира композицията „Възкресение Христово“, Санкт Петербург, Русия. Тези композиции, макар и символни за православните храмове в Русия, са създадени в немските ателиета и в технологията на западната витражна традиция.

В главата докторантът прави своеобразна класификация на изследвания материал според композиционните решения и различните технологични принципи с които са създадени.

В трета глава докторантът разглежда създаването на витраж според технологичните особености на създаване. Разглеждат се класическите техники, техниката тифани, фюзинг и т.н.т. Тази глава покрива много подробно технологията при направата на витражи. Тя описва и обяснява отделните технологични процеси и етапи, инструменти, необходими при витражната технология - различни видове техники, които са използвани при изработване на витражните пана.

Разгледани са и допълнителни техники ситопечат, матиране, гравирание и др., които разширяват възможностите и ефектите на различните видове технологии. Обяснен е процесът и последователността на всеки отделен етап при изработването на витражните техники - класически витраж и тифани. Обяснен е процесът при различните температурни режими фюзинг. Обяснени са и различни проблеми при изпичането на боите и тяхното отстраняване. Обяснена е и техниката при нанасяне на боите.

Тази глава е богато илюстрирана с примери и илюстрации от практиката в редица църковни комплекси в България и считам, че ще бъде необходимо помагало при обучението на студентите не само от катедра „Керамика и дизайн на порцелан и стъкло“, но и за другите специалности в НХА.

Считам че докторантския труд е навлязъл дълбоко в иконографските особености, на канона в православната църковна традиция, което би добавило допълнителна стойност при разбирането и създаването на произведения свързани с тази религиозна практика.

Искам да предложа, напълно убедено, на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на кандидата Тодор Горанов.

19.02.2025

проф. Божидар Бончев